श्रीशङ्कराचार्य - संस्कृत - विश्वविद्यालयः, कालटि

B.A. विनियमाः(B.A Regulations)

विकल्पाधारितक्रेडिट् - सत्रार्धप्रणाल्यां (Choice based credit semester stystem) 2015 वर्षस्यप्रवेशादारभ्यस्नातककार्यक्रमस्यविनियमाः - (28.05.2015 एवं 16.11.2018 दिनाङ्कयोःसमायोजितयोःविद्यापरिषदःउपवेशनयोःसंशोधिताः)

विश्वविद्यालयआदेशसंख्या - अकादमिक.सी 2/13423/ परिवर्तनम् - सी-बी-सी.एस्.एस्./2012 श्री.शं.सं.वि.वि. दिनाङ्कः 18.08.2015 एवम्अधिसूचनासं. अकादमिक.सी 2/13423/ परिवर्तनम् - सी.बी.सी. एस् - एस/2012/ श्री.शं.सं.वि.वि.दिनाङ्क 08.04.2019 इत्यनयोःअनुबद्धः।

1. शीर्षकम्

1.1. एतेविनियमाः "श्रीशङ्कराचार्य - संस्कृत - विश्वविद्यालयस्यविकल्पाधारित - क्रेडिट्-सत्रार्धप्रणाल्यांस्नातककार्यक्रमाणांविनियमाः - 2015" इतिनाम्नाभवेयुः। (2015 वर्षस्यप्रवेशादारभ्यप्रयोज्याः)

2. व्याप्तिक्षेत्रम् (SCOPE)

2.1 ललितकलास्नातक (बी.एफ्.ए) कार्यक्रमंविहायश्रीशङ्कराचार्य - संस्कृत - विश्वविद्यालयेनसञ्चालितानांसर्वेषांनियमितस्नातककार्यक्रमाणांकृते 2015-2016 शैक्षणिकसत्रादारभ्यइमेनियमाःप्रयोगयोग्याःस्युः।

2.2 अन्यथानस्पष्टीकृताश्चेत्नियमाःश्रीशङ्कराचार्यसंस्कृतविश्वविद्यालयस्यनियमितस्नातककार्यक्रमसम्बद्धान्विद्यमानान्सर्वानपिअन्यान्नियमान्तिरस्कुर्युः।

3. निर्वचनानि

3.1 'विभाग'इत्यस्यविश्वविद्यालयस्यास्यकोऽपिशिक्षाविभागइत्यर्थः।

3.2 **'मूलविभाग'** इत्यस्यस्नातककार्यक्रमेमूलपाठ्यक्रमस्य (CORE COURSE) विभागइत्यर्थः।

3.3 'कार्यक्रम' (PROGRAMME) इत्यस्यषट्सुसत्रार्धेषुव्याप्ताःपरीक्षाःयासांसफलतापूर्वकसम्पादनेनउपाधिप्राप्तियोग्यताम्आप्नोतितादृशःत्रिवत्सरात्मकःपाठ्यक्रमइत्यर्थः।

3.4 'सत्रार्ध'(SEMESTER) इत्यस्य 18 पञ्चदिनात्मकसप्ताहस्यकालःयस्मिन्न्यूनातिन्यूनं 450 सम्पर्कहोरायुक्तानि 90 कार्यदिनानिसन्तिसअवधिःइत्यर्थः।

3.5 'शैक्षणिकसप्ताहः' इतिपञ्चकार्यदिनानांसमवायोऽस्तियस्मिन्कार्याणिप्रथमदिनादारभ्यपञ्चदिनेषुप्रतिदिनंपञ्चसम्पर्कहारोक्रमेणसमायोजितानिसन्ति।

3.6 'कोर्स'(Course) इतिएकस्मिन्सत्रार्धेअधिगमनीयस्यमूल्याङ्कनीयस्यचशिक्षाभागस्यसम्पूर्णःएककः(UNIT) अस्ति।

3.7 'सामान्यकोर्स्' (Commoncourse) इतिस्नातककार्यक्रमान्तर्गतानांसर्वेषांछात्राणाम्अनिवार्यतयानिर्धारिताःपाठ्यक्रमाःसन्तियत्रआङ्गलभाषापाठ्यक्रमःअन्यभाषापाठ्यक्रमाःअन्येएतादृशाःपाठ्यक्रमाश्चअन्तर्भवन्ति।

3.8 'मूलपाठ्यक्रमः'(CORE COURSE) स्नातककार्यक्रमान्तर्गतःविशिष्टीकृतःविषयः(Subject of specialisation) मूलपाठ्यक्रमइत्युच्यते।

3.9 'पूरकपाठ्यक्रमः'(complementary course) मूलपाठ्यक्रमेण core course सामान्यतयासम्बद्धःपाठ्यक्रमःपूरकपाठ्यक्रमइत्युच्यते।

3.10 'मुक्तपाठ्यक्रमः'(open course) छात्रेणछात्रयावास्वीकृतात्विषयविशेषात्असम्बद्धःकश्चनविषयःयमसौस्वीकर्तुंशक्नोतिसमुक्तपाठ्यक्रमउच्यते।

3.11 'परीक्षणपाठ्यक्रमः'(Audit course) यस्मैक्रेडिट्नदीयतेअसौपरीक्षणपाठ्यक्रमइत्युच्यते।

3.12 'अतिरिक्तपाठ्यक्रमः'(Additional Course) सम्पूर्णपाठ्यक्रमेअपेक्षितेभ्यःन्यूनतमपाठ्यक्रमेभ्यःअतिरिक्तःकोऽपिपाठ्यक्रमःछात्रेणस्वीक्रियतेचेदसौअतिरिक्तपाठ्यक्रमइत्युच्यते। अस्मिन्अर्जिताःक्रेडिट्मूल्याङ्काःसत्रार्धमूल्याङ्कनमाध्ये(SGPA) कार्यक्रममूल्याङ्कनमाध्ये(CGPA) वानगणयन्ति।

3.13 'क्रेडिट्'(Credit) कस्यचित्पाठ्यक्रमस्यकृतेसाप्ताहिकसम्पर्कहोरानुसारेणनिर्धारितस्यशैक्षिणिकनिवेशस्य (Academic input) परिमाणं 'क्रेडिट्' इत्युच्यते।पाठ्यसमितिद्वाराक्रेडिट् चतुष्टयपाठ्यक्रमः क्रेडिट्द्वयपाठ्यक्रमश्चनिर्धारयेताम्।विविधविषयेषुअपेक्षिताम्अधिगन्तव्यविषयव्याप्तिम्आधारीकृत्यअनन्तरोक्तपाठ्यक्रमयोःनिर्धारणंभवति।क्रेडिट्चतुष्टयपाठ्यक्रमेप्रतिसप्ताहंपञ्चसम्पर्कहोराःएवंक्रेडिट्द्वयपाठ्यक्रमेप्रतिसप्ताहंसम्पर्कहोराद्वयंचभवेत्।

3.14 **'ग्रेड्'(Grade)**

प्रत्येकम्उत्तरे/पाठ्यक्रमे/सत्रार्धे/कार्यक्रमेवाछात्राणांसामर्थ्यप्रदर्शनस्य व्यापकस्तरम्अक्षरप्रतीकरूपेण(A+,A,A-,B+,B इत्यादिः) यन्निर्धार्यतेअसौ 'ग्रेड्' इत्युच्यते।

3.15 **'मूल्याङ्कनम्'(Grade point)**

'ग्रेड्' इत्यस्यसमानमूल्यःपूर्णाङ्कःमूल्याङ्कनम् (Grade Point) इत्युच्यते।

3.16 **'क्रेडिट्अङ्कनम्'(Credit Point)**

मूल्याङ्कनेनक्रेडिट्इत्यस्यगुणनेनयल्लभतेतत्क्रेडिटङ्कनम्उच्यते। (P=GxC)

3.17 **'अतिरिक्तक्रेडिट्'(Extra Credits)**

विश्वविद्यालयस्यनिर्णयानुसारेण, कस्यचित्कार्यक्रमस्यअपेक्षितात्न्यूनतमक्रेडिट्इत्यस्मात्अतिरिक्त तयाछात्रेभ्यःतेषांपाठ्येतरकार्यक्रमेषुलब्धीनाम्आधारेणदीयमानः 'अतिरिक्तक्रेडिट्'(Extra Credit) भवति।

3.18 सञ्चितमूल्याङ्कनमाध्यम्(Cumulative Grade Point Average)प्रत्येकंसत्रार्धेषुसम्पूर्णेकार्यक्रमेछात्रेणअर्जितंमूल्याङ्कनयोगंकार्यक्रमस्यकुलमूल्याङ्कनयोगेनभागंकृत्वासञ्चितमूल्याङ्कनमाध्यम्(CGPA)निर्धारयेत्।सी.जी.पी.ए. दशांशद्वयेनियमयेत्।सी.जी.पी.ए. एकस्मिन्कार्यक्रमेछात्रस्यसमग्रयोग्यतांसूचयति।सी.जी.पी.ए. आधारीकृत्यैवछात्राणांसम्पूर्णस्यकार्यक्रमस्यसमग्रयोग्यतानिर्धारणं 'अक्षरग्रेड्'(सञ्चितग्रेड्=CG) रूपेणकुर्यात्।

3.19 सत्रार्धामूल्याङ्कनमाध्यम्(Semester Grade point Average = SGPA)

एकस्मिन्सत्रार्धेछात्रेणस्वीकृतेषुपाठ्यक्रमेषु (कोर्स्) जातायांपरीक्षायांतस्मैउपलब्धस्यमूल्याङ्कनयोगस्य,

तस्मिन्सत्रार्धेतेनछात्रेणस्वीकृतानांपाठ्यक्रमाणांसम्पूर्णमूल्याङ्कन योगेनभागंकृत्वा SGPA उपलभ्यते।भागसमयेएतन्मूल्याङ्कनंदशांशसंख्याद्वयेनियमयेत्। SGPA सत्रार्धस्यान्तेछात्रस्यसमग्रयोग्यतांप्रदर्शयति।

3.20 **'भारः' अथवा अधिमानम्(Weight)**

परीक्षायांकस्यचिदुत्तरस्यतुलनात्मकगौरवनिर्णयस्यसंख्यात्मकपरिमाणंभारउच्यते।अथवासिद्धान्तः - प्रयोगः, मूलविषयः - पूरकविषयः,

इत्यादीनांविविधानांघटकानांतुलनात्मकस्यप्राधान्यस्यसंख्यात्मकनिर्देशःभारःउच्यते।

3.21 **भारितमूल्याङ्कनम् (Weighted Grade Point)**

मूल्याङ्कनानि (Grade point) भारेण (Weight) गुणनंकृत्वातस्ययोगः 'भारितमूल्याङ्कनम्' (Weighted Grade Point) इत्युच्यते।

3.22 **'अनुग्रहमूल्यम्'(Grace Grade)**

क्रीडा-

कलाप्रतियोगितादिषुप्रशंसनीयाःउपलब्धीःपुरस्कृत्यछात्राणाम्इच्छानुसारेणपाठ्यक्रमेषुदीयमानंमूल्याङ्कनम्अनुग्रहमूल्यम् (Grace Grade) उच्यते।

3.23 **'विभागसमितिः'(Department Council)**

विश्वविद्यालयान्तर्गतेएकस्मिन्विभागेविद्यमानानांसर्वेषांशिक्षाकाणांसमितिः'विभागसमितिः'(Department Council) इत्युच्यते।

3.24 **सङ्कायपरामर्शदाता (Faculty Advisor)**

मूलविभागेनियुक्तःकश्चनशिक्षकःसङ्कायपरामर्शदातृपदेविभागसमित्यानामाङ्कितोभवति।छात्राणांविषयचयनेतथाअन्येषुशैक्षणिककार्येषुअयंतेभ्यःउचितंपरामर्शंददाति।

3.25 **विभागसमन्वयकः (Department co-ordinator)**

तत्तद्विभागेनप्रारब्धानांकार्याणाम्अनवरतंमूल्यनिर्णयनेसमन्वयेचतत्तद्विभागसमित्यानामाङ्कितःशिक्षकः 'विभागसमन्वयक' उच्यते।

3.26 नियमेऽस्मिन्प्रयुक्तानिपदानिएवम्अभिव्यक्तयःअत्रननिरुक्ताःअथचअधिनियमेस्पष्टीकृताश्चेत्तदेवस्वीकुर्यात्।

4. कार्यक्रमघटना (Programmme Structure)

विश्वविद्यालयःअनन्तरोक्तेषुमूलविषयेषु(Core Subjects) स्नातककार्यक्रमान् (B.A. Programs) उपस्थापयति।छात्राःएतेषुअन्यतमस्यचयनेस्वतन्त्राःसन्ति।

1. संस्कृतसाहित्यशास्त्रम्
2. संस्कृतव्याकरणशास्त्रम्
3. संस्कृतवेदान्तशास्त्रम्
4. संस्कृतन्यायशास्त्रम्
5. संस्कृतसामान्यम्
6. कण्ठसङ्गीतम्
7. नृत्यम् (भरतनाट्यम्एवंमोहिनियाट्टम्) एवम्कालेकालेविश्वविद्यालयेनअनुमोदिताःअन्येविषयाश्च।

4.1 कालावधिः (Duration)

षट्सुसत्रार्धेषुन्यूनातिन्यूनंवर्षत्रयंस्नातककार्यक्रमस्यकालावधिःस्यात्।जूनमासात्अक्तूबरमासंयावत्विषमसत्रार्धम्एवंदिसम्बरमासात्अप्रेलमासंयावत्समसत्रार्धंचचालयेत्।सोमवासरात्शु

क्रवासरंयावत्सप्ताहेकार्यादिनानिस्युः।नवम्बरमासिमईमासिच यथाक्रमम्एकमासस्यसत्रार्धविरामःस्यात्।न्यूनातिन्यूनंषट्सु सत्रार्धषुएवम्अधिकतयादशसत्रार्धेषुस्नातककार्यक्रमम्अवश्यं सम्पूरयेत्।अत्रशून्यसत्रार्धस्यापिव्यवस्थाअस्ति।यदिछात्रःनि र्धारितसमयाभ्यन्तरेकोर्स्नपूरयतिचेत्पुनरपिनूतनेकोर्स्मध्येप्र विशेत्।

4.2 पाठ्यक्रमाः(Course)

सामान्यपाठ्यक्रमः (Common course = A) , मूलपाठ्यक्रमः (Core Course=B) अनुपूरकपाठ्यक्रमः (Complementary Course = C) एवंमुक्तपाठ्यक्रमः (Open course= D) इतिस्नातककार्यक्रमेचतुर्विधपाठ्यक्रमाःअन्तर्भवन्ति।तत्तत्पा ठ्यक्रमाणांनिर्धारितक्रेडिट्आधारेणस्नातककार्यक्रमस्यसम्पूर्त येअपेक्षितानांपाठ्यक्रमाणां (Course) संख्या 30-38 मध्येभवेत्।

4.3 पाठ्यक्रमकूटसंख्या (Course Code)

प्रत्येकंपाठ्यक्रमस्यअक्षरसंख्यात्मिकाकूटसंख्यास्यात्यस्यांस म्बद्धसत्रार्धसंख्या(1 तः 6 पर्यन्ता) पाठ्यक्रमभेदाः (पूर्वोक्ताः ABCD इति) पाठ्यक्रमस्यक्रमसंख्या(101,102...) यथा IIA 103 इतिद्वितीयेसत्रार्धेसामान्यापाठ्यक्रमे 103 क्रमसंख्यांसूचयति।

4.4 क्रेडिट्संख्या (Credits)

स्नातककार्यक्रमेन्यूनतया 120 क्रेडिट्संख्याःस्युः।विविधेषुविषयेषुअपेक्षितान्पाठ्यभागानाधारी

कृत्यपाठ्यसमितिःयथोचितंचतस्रःतिस्रःद्वेवाक्रेडिट्संख्याःनिश्चित्यपाठ्यक्रमं (Course) निर्धारयेत्।विविधेषुविषयेषुविद्यमानंकार्यभारंपरिगणय्यक्रेडिट्संख्यानांसम्पर्कहोराणाञ्चउचितानुपातंविश्वविद्यालयःनिर्धारयेत्।

4.5 सामान्यपाठ्यक्रमाः(Common Course = A)

प्रत्येकंस्नातकछात्रःन्यूनतमंदश(10) सामान्यपाठ्यक्रमान्अवश्यंस्वीकृत्यसंपूरयेत्।पाठ्यक्रमाः (Course) अधःसूचीबद्धाः -

- समान्यम्आङ्गलम् (Common English) (22 क्रेडिट्)

101

102

103

104

105

106

अतिरिक्तभाषा (Additional Language) - 16 Credits

107

108

109

110

सामान्यपाठ्यक्रमान् 101 तः 106 यावत्आङ्गलशिक्षकाःपाठयेयुः, (6 क्रोर्स - न्यूनतमम् - 22 क्रेडिट्), अतिरिक्तभाषाः (107 तः 110 यावत्)

तत्तत्सम्बद्धाःशिक्षकाःपाठयेयुः(4 कोर्स - न्यूनतमम् 16 क्रेडिट्)

4.6 मूलपाठ्यक्रमाः (B= Core Courses)

यथासामान्यपाठ्यक्रमे (Course A) स्वीकृताःविषयाःआवृत्ताःनभवन्तितथामूलविभागेनसम्बद्धाःविषयाः तत्रअन्तर्गताःभवेयुः।एतेचविषयाःसर्वथामूलपाठ्यक्रमत्वेनस्वीकृतस्य विषयविशेषस्यअनुरूपाःतदधिगमकाश्चस्युः।

4.7 पूरकपाठ्यक्रमाः(Complementary course=C)

सम्बद्धविभागैःछात्राणामावश्यकतामाधारीकृत्यपूरकपाठ्यक्रमाःउपस्थाप्याः।मूलपाठ्यक्रमःपूरकपाठ्यक्रमश्चएकस्मिन्नेवसमूहे स्याताम्एवंतयोःकुलक्रेडिट्संख्या 78 भवेत्।शिक्षकाणामुपलब्धिंछात्राणामपेक्षाञ्चमनसिकृत्यमूलविभागःमूलपूरकपाठ्यक्रमयोःनिर्धारणंकुर्यात्।संस्कृतभिन्नानांनृत्यम्, सङ्गीतमित्यादीनांस्नातककार्यक्रमाणांविषयेतुपूरकपाठ्यक्रमस्यक्रेडिट्मध्येपञ्चाशत्प्रतिशतं 50% अधिष्ठान(basic) संस्कृतभाषाएवंसाहित्यंयत्रान्तर्भवतितादृशसंस्कृतपाठ्यक्रमस्यकृते स्यात्। (यथा- प्रथमसत्रार्धे-3क्रेडिट्, द्वितीयसत्रार्धे 3 क्रेडिट्, तृतीयसत्रार्धे 4 क्रेडिट्एवंचतुर्थसत्रार्धे 4 क्रेडिट्।)

4.8 मुक्तपाठ्यक्रमाः(Open course=D)

विशिष्टीकरणार्थंस्वीकृताद्विषयाद्भिन्नंकमपिविषयंमुक्तपाठ्यक्रमेस्वीकर्तुंछात्रःस्वतन्त्रोऽस्ति।छात्राणामाग्रहंशिक्षकाणामुपलब्धिञ्चसम्यग्विचार्यतदनुसारेणविश्वविद्यालयस्तरीयपरिवीक्षणसमित्या प्रादेशिककेन्द्रस्तरीय-परिवीक्षणसमित्यावाकस्मिन्विभागेकतिमुक्तपाठ्यक्रमाःभवेयुरिति निर्णीयते।

4.9 अतिरिक्तपाठ्यक्रमाः(Additional course)

न्यूनमापेक्षितपाठ्यक्रमेभ्यःअतिरिक्ततयाविश्वविद्यालयेनअङ्गीकृतान्विषयान्मुख्यक्रेन्द्रेप्रादेशिकेन्द्रेवाविद्यमानान्सौविध्यान्आधारीकृत्यसङ्कायपरामर्शकस्यसहमत्याछात्रःस्वीकर्तुंस्वतन्त्रोऽस्ति।

4.10 संपरीक्षापाठ्यक्रमाः(Audit Courses)

विश्वविद्यालयेउपलभ्यमानान्क्रेडिट्पाठ्यक्रमान्शून्य-क्रेडिट्-संपरीक्षापाठ्यक्रमरूपेण(Zero Credit Audit Courses) पञ्जीकर्तुंछात्राःस्वतन्त्राःसन्ति।

4.11 आवृत्तिपाठ्यक्रमः(Repeat course)

न्यूनतमाअपेक्षिता 75% उपस्थितिःछात्रस्ययस्मिन्पाठ्यक्रमेनास्तितंपाठ्यक्रमम्आवृत्तिपाठ्यक्रमरूपेणपुनरपिस्वीकर्तुंछात्रःस्वतन्त्रःअस्ति।

4.12 सामान्य- मूल-पूरक-मुक्तपाठ्यक्रमाणांषट्सुसत्रार्धेषुअनन्तरोक्तयारीत्यविभागोभवति।

प्रथमसत्रार्धः

मूल-1	पूरक-1	पूरक-2	आङ्गलम्-1	आङ्गलम्-2	अतिभाषा-1
क्रेडिट्-3	क्रेडिट्-3	क्रेडिट्-3	क्रेडिट्-4	क्रेडिट्-3	क्रेडिट्-4
होराः-4	होराः-4	होराः-4	होराः-5	होराः-4	होराः-4

द्वितीयसत्रार्धः

मूल-2	पूरक-3	पूरक-4	आङ्गलम्-	आङ्गलम्-	अतिभाषा-

			3	4	2
क्रेडिट्-3	क्रेडिट्-3	क्रेडिट्-3	क्रेडिट्-4	क्रेडिट्-3	क्रेडिट्-4
होराः-4	होराः-4	होराः-4	होराः-5	होराः-4	होराः-4

तृतीयसत्रार्धः

मूल-3	पूरक-5	पूरक-6	आङ्गलम्-5	अतिभाषा-3
क्रेडिट्-4	क्रेडिट्-4	क्रेडिट्-4	क्रेडिट्-4	क्रेडिट्-4
होराः-5	होराः-5	होराः-5	होराः-5	होराः-5

चतुर्थसत्रार्धः

मूल-4	पूरक-7	पूरक-8	आङ्गलम्-6	अतिभाषा-4
क्रेडिट्-3	क्रेडिट्-3	क्रेडिट्-3	क्रेडिट्-4	क्रेडिट्-4
होराः-5	होराः-5	होराः-5	होराः-5	होराः-5

पञ्चमसत्रार्धः

मूल-5	मूल-6	मूल-7	मूल-8	मुक्तकोर्स्-	परियोजना
क्रेडिट्-4	क्रेडिट्-4	क्रेडिट्-4	क्रेडिट्-4	क्रेडिट्-3	क्रेडिट्-1
होराः-5	होराः-5	होराः-5	होराः-5	होराः-4	होराः-1

षष्ठसत्रार्धः

मूल-9	मूल-10	मूल-11	मूल-12	मूल-13
क्रेडिट्-34	क्रेडिट्-4	क्रेडिट्-4	क्रेडिट्-4	क्रेडिट्-4
होराः-5	होराः-5	होराः-5	होराः-5	होराः-5

***(नृत्यविभागे - भरतनाट्ये/मोहिनियाट्टे - एवंसङ्गीतविभागेचपूरकपाठ्यक्रमाःसंस्कृतपाठ्यक्रमाःभवेयुः)**

4.13

कार्यक्रमस्यसफलतापूर्वकसम्पूर्तयेन्युनतमाःअपेक्षाःअनन्तरोक्ताःभवन्ति।

कार्यक्रमावधिः	6 सत्रार्धाः
कार्यक्रमस्यसफलतापूर्वकसम्पूर्तयेअपेक्षिताःन्यूनतमाक्रेडिट्	120
सामान्यकोर्स- आङ्गलस्यकृतेअपेक्षितान्यूनतमक्रेडिट्	22
सामान्यकोर्स- अतिरिक्तभाषायैअपेक्षितान्यूनतक्रेडिट्	16
मूल-पूरकयोराहत्यअपेक्षितान्यूनतमक्रेडिट्	78
मुक्तपाठ्यक्रमायापेक्षितान्यूनतमक्रेडिट्	4
अपेक्षितान्यूनतमाउपस्थितिः	75%

4.14 शून्यसत्रार्धः (Zero Semester)

स्नातकपाठ्यक्रमःषट्सत्रार्धान्यूनतमम्अपेक्षिताःएवम्अधिकतमम्दशसत्रार्धाःएवभवेयुः।तत्रशून्यसत्रार्धस्यापिनियमोऽस्ति।पर्याप्ताउपस्थितिःएवम्पर्याप्ताआभ्यन्तराःअङ्काःचयस्यास्तिसछात्रःशून्यसत्रार्धणांलाभमवाप्तुंयोग्योऽस्ति।यदिछात्रःन्यूनातिन्यूनंई-ग्रेड्पूर्वकंपाठ्यक्रमंनसमपूरयत्चेद्विश्वविद्यालयेनपुनरपितांपरीक्षांयदाआयोज्यतेतदानीमेवतस्मैपुनःपरीक्षांलिखितुम्अवसरोभवेत्।पाठ्यक्रमस्यनिरन्तरमूल्याङ्कनेउपलब्धाःअङ्काःअग्रतोनेष्यन्ते।तादृशछात्रःविश्वविद्यालयस्यानुमत्याएव तथा कुर्यात्।

4.15 अधिकक्रेडिट् (Extra Credit)

विश्वविद्यालयस्यनिर्णयानुसारेणपाठ्यसहगामिक्रियासुछात्राणामुपलब्धिमभिलक्ष्यतेभ्यःअधिकक्रेडिट्प्रदानेव्यवस्ताअस्ति।एषाचक्रियानि

र्धारितेभ्यःनियमितपाठ्यसमयेभ्यःभिन्नेसमयेअनुष्ठितास्यात्।पर न्तुकार्यक्रमस्यसफलसम्पूर्तयेअपेक्षितांन्यूनतमक्रेडिट्संख्यां(120) पूरयितुंअधिकक्रेडिट्**(Extra Credit)** नैवगणयेत्।

एतस्य विस्तृतं विवरणमेवमस्ति। यथा

क्रमसंख्या	पाठ्यसङ्गामिक्रिया	अधिकक्रेटिट्
1.	एन्.सी.सी. गौरवप्रमाणपत्रम्	1
2.	एन्.एस्.एस्. गौरवप्रमाणपत्रम्	1
3.	कायिकस्पर्धा, कला एवम् क्रीडासु प्रथमं स्थानम्	1
4.	अन्तर्विश्वविद्यालयीयप्रतियोगितासु भागग्रहणम्	1

4.16 उपस्थितिः

प्रत्येकं कोर्समध्ये 75% उपस्थितिर्विद्यते चेदेव सत्रार्धपरीक्षासु उपस्थातुमनुमतिः स्यात्। सन्नद्धशिक्षकः उपस्थितेः सन्धारणे अधिकृतः स्यात्। विश्वविद्यालयसंघस्य कार्येषु पाठ्येतरकार्येषु वा व्यापृतानां छात्राणां कृते तानि दिनानि सम्बद्धाधिकारिणाम् उपस्थिति-प्रमाणपत्रप्रदर्शनेन सत्रार्धे अधिकतया दश दिनानि यावत्, उपस्थिति रूपेण परिगणय्य उपस्थितेर्न्यूनतां परिहर्तुं शक्यते।

4.17 क्षमाप्रदानम् (Condonation)

विश्वविद्यालयेन निर्धारिते कस्मिंश्चिदपि कार्यक्रमे अधिकतया द्विवारं तदपि अधिकतया 20%उपस्थितेःन्यूनतायाःक्षमांप्रदातुंव्यवस्थाअस्ति।एतदर्थंपरीक्षायाः 15 दिनेभ्यःपूर्वमेववासम्बद्ध-विभागाध्यक्षस्यप्रादेशिककेन्द्रनिदेशकस्योसंस्तुत्याप्रमाणीकरणेनवासहितं तदर्थंनिर्धारितंप्रारूपेविश्वविद्यालयेनसमयेसमयेनिर्धारितेनशुल्केनसहकुलसचिवंप्रतिप्रेषयेत्।

4.18 क्रेडिट्स्थानान्तरणम् (Credit Transfor)

अन्यस्मिन्विश्वविद्यालयेपाठ्यक्रमाणांकृतेप्राप्ताःक्रेडिट्संख्याःयू-जी-सी-मानदण्डानुसारेणपारस्पर्याधारेणएवस्वीक्रियन्ते।

5. पाठ्यसमितिःपाठ्यक्रमाश्च

5.1 विश्वविद्यालयनियमानुसारेणतत्तच्छिक्षणविभागेषुपाठ्यक्रमाणांरूपरेखांपाठ्यसमितिःविरचयेत्।पाठ्यसमितिःनूतनपाठ्यक्रमंनिर्मायप्राचालयेत्, विद्यमानपाठ्यक्रमंपरिष्कुर्यात्एवंकमपिपाठ्यक्रमंसमाप्यतत्स्थानेअन्यंपुनस्थापयेत्।

5.2 प्रत्येकंकोर्सपाठ्यक्रमेक्रोर्सकूटसंख्या, क्रोर्सशीर्षकम्क्रेडिट्संख्याचभवेयुः।प्रत्येकंक्रोर्समध्येभागशःपाठ्यक्रमान्निर्धारयेत्।तत्रपाठ्यक्रमेकोर्स्शीर्षकम्, पाठ्यक्रमस्यउद्देश्यलक्ष्याणि, कुलक्रेडिट्संख्याः, विहिताःशिक्षणहोराः, परीक्षायोजना, आदर्शप्रश्नपत्रञ्चसंयोजयेयुः।

6. प्रवेशः(Admission)

6.1 ये +2 व्यावसायिकोच्चतरमाध्यमिकविद्यालयप्रमाणपत्रम्(VHSC) , अथवाविश्वविद्यालययस्यमान्यताप्राप्ताःअन्याःतत्तुल्यपरीक्षाः वाउत्तीर्णाःतेस्नातककार्यक्रमेप्रवेष्टुंयोग्याः।

* स्नातकोपाधिप्राप्ताःछात्राःवृत्त्याधारितपाठ्यक्रमं(professional course) विहायअन्यस्मिन्स्नातककार्यक्रमेप्रवेशार्हाःनसभवन्ति।

6.2 सङ्गीतस्नातककार्यक्रमे, नृत्यस्नातककार्यक्रमे (मोहिनियाट्टम्, भरतनाट्यम्) प्रवेशार्थिनांकृतेपृथगभिरुचिपरीक्षास्यात्।योग्यतापरीक्षायांप्राप्तस्यकुलाङ्कस्यपञ्चाशत्प्रतिशतम्अङ्कैःसहअभिरुचिपरीक्षायाःअङ्कानपि योजयित्वाअनन्तरोक्तकार्यक्रमयोःप्रवेशार्थंसूचकाङ्कान् (Index Marks) निर्धारयेत्।

6.3. विश्वविद्यालयस्य/सर्वकारस्यमार्गनिर्देशानुसारेणकार्यक्रमेषुप्रवेशार्थंपदानिआरक्षितानिभविष्यन्ति।

6.4. (प्रवेशार्थमङ्कानाम्अधिमान (weightage) नियमाः)

+2 अथवातत्तुल्यपरीक्षासुतेषांऐच्छिकरूपेण, द्वितीयभाषारूपेणवासंस्कृतमस्तितेषांस्नातककार्यक्रमप्रवेशसमये 50 अङ्काःअधिमान (weightage)

रूपेणप्राप्स्यन्ते।योग्यतापरीक्षायाःपूर्णाङ्कःसहअधिमानाङ्कोऽपिसमायोज्यप्रवेशसूचकाङ्कं (index mark) निर्धारयति।

एस्.एस्.एल्.सी. अथवातत्तुल्यपरीक्षायांसंस्कृतंस्वीकृत्यपठित्वा, +2 परीक्षायांयेसंस्कृतभाषांनास्वीकृतवन्तः, तेषां 25 अङ्काःअधिमानरूपेणयोजयित्वास्नातककार्यक्रमेप्रवेशार्थंसूचकाङ्कं निर्धारयति।अधिमानाङ्काःअधिकतया 50 एवभवेयुः।

6.5. विश्वविद्यालयस्य/सर्वकारस्यतत्तत्सम्बद्धनियमानुसारेणएन्-सी-सी\एन्-एस्-एस्प्रमाणपत्रधारिणांकृतेप्रवेशविषयेअधिमानाङ्कान्दास्यन्ति।

6.6.विद्यमाननियमानुसारेणआरक्षितपदानांकृतेपृथक्वरीयतासूचिकां निर्मीयेत।

6.7. विश्वविद्यालयस्यविविधैःविभागैःप्रचाल्यमानानांसमेषांकार्यक्रमाणां सूचनांलघुविवरणिकायांस्पष्टतयाउल्लिख्यप्रवेशार्थिस्यःप्रवेशार्थमावेदनात्पूर्वमेवप्रापयेत्।तत्रलघुविवरणिकायांकार्यक्रमस्यशीर्षकम् (Title of the course) यस्मिन्सत्रार्धेतस्यप्रारम्भःकार्यक्रमेनिर्धारितक्रेडिट्संख्या, प्रवेशार्थमपेक्षिताःयोग्यताः, सम्बद्धसङ्कायस्यनामचअवश्यंस्युः।विश्वविद्यालयस्यअन्तर्जालपुटेचकार्यक्रमाणांपाठ्यक्रमस्यविस्तृतंविवरणंस्यात्।

6.8. विश्वविद्यालयस्यसर्वेषांकार्यक्रमाणांसञ्चालनायसर्वसमानंतिथिपत्रम् (Calendar) एकंनिर्मीयात्।तत्रकार्यक्रमाणांसारणी, निरंतरपरीक्षाणांतथासत्रार्धान्तपरीक्षाणांतिथिविवरणं, परीक्षापरिणामतिथीनांनिर्धारणंचस्यात्।विश्वविद्यालयःतिथिपत्रस्यैतस्यक्रियान्वयनंसुनिश्चितंकुर्यात्।

6.9. अधिकतमाआयुःसीमा

स्नातककार्यक्रमेप्रवेशार्थंप्रतिवर्षंजून्प्रथमदिनाङ्केअधिकतया 22 वर्षाणामायुःनिश्चितमस्ति।

* 25.06.2016 तमेदिनाङ्केसमायोजियातायांविद्यापरिषदःसभायांसंशोध्यसमायोजितः।एतस्यकार्यान्वयनतिथिः 2017-18 तःआरभ्यभवति।

7. पञ्जीकरणम् (Registration)

7.1. प्रत्येकंकार्यक्रमेविद्यमाननियमानुसारेणैवछात्राणांसंख्यास्यात्।एतदपवादरूपेणमुक्तकार्यक्रमेषु (Open courses) प्रतीवर्गंन्यूनतया 15 छात्राःअधिकतया 75 छात्राःस्युः।अत्रदशछात्राणांनाममात्रवृद्धिः (marginal increase) अनुमतास्ति।

7.2. प्रत्येकंछात्रःपञ्जीकरणार्थंनिर्धारितेआवेदनपत्रेसङ्कायपरामर्शदात्रासह विचार्यसत्रार्धप्रारम्भात्सप्ताहद्वयाभ्यन्तरेणकार्यक्रमविशेषपञ्जीकरणंकुर्यात्।सङ्कायपरामर्शदाताविद्यमानानिपदानि, छात्रस्यअभिरुचिंचअवलोक्यपञ्जीकरणायअनुमतिंदद्यात्।

7.3. कोर्स/क्रेडिट्इत्यस्यसंख्याविषयेविद्यमानान्नियमान् (न्यूनतमसीमाम्अधिकतमसीमाम्) अनुसृत्यैवछात्रःकोर्स/क्रेडिट्स्वीकर्तुंशक्नोति।

7.4. सत्रार्धस्यप्रारम्भात्पञ्चदशदिनानामभ्यन्तरेनियमानुसारेणछात्रःन्यूनतमांक्रेडिट्व्यवस्थांपरिरक्ष्यपञ्जीकृतेभ्यःकार्यक्रमेभ्यः (Course) कमपिआत्मनःकृतेचेतुंस्वतन्त्रोऽस्ति।

7.5. मुख्यकेन्द्रंप्रादेशिककेन्द्राणिचसत्रार्धारम्भात् 45 दिनाभ्यन्तरेतत्तत्केन्द्रेषुतत्तत्सत्रार्धेपुनरावृत्तिकार्यक्रमान् (Repeat Course) अपियोजयित्वातत्तत्कार्यक्रमेषुपञ्जीकृतानांछात्राणांसूचींनिर्धारितेप्रपत्रेविश्वविद्यालयस्यकार्यालयम्प्रतिप्रेषयेयुः।

8. मूल्याङ्कनम् (Evaluation)

8.1. सर्वेषांकार्यक्रमाणांमूल्याङ्कनव्यवस्थायांभागद्वयंस्यात् -

आन्तरिकमूल्याङ्कनम् (Internal Evaluation = IE)

सत्रार्धान्तमूल्याङ्कनम् (End Semester Evaluation = ESE)

आन्तरिकमूल्याङ्कनाय(IE) 20% अधिमानम् (Weightage) कल्पयेत्।अवशिष्टं 80% अधिमानम् (Weightage) सत्रार्धान्तमूल्याङ्कनाय (ESE) चप्रकल्पयेत्।

8.2. आन्तरिकमूल्याङ्कनम् (IE)

नियतकालिकाःलिखितपरीक्षाः, दत्तकार्याणि (Assignments) संगोष्ठीः (Seminars) उपस्थितिञ्चआधारीकृत्यआन्तरिकमूल्याङ्कनंकुर्यात्।

आन्तरिकमूल्याङ्कनस्यघटकाःइमेस्युः -

आन्तरिकमूल्याङ्कनघटकाः	अङ्काः
उपस्थितिः	5
दत्तकार्यम्/संगोष्ठी/मौखिकी	5
लिखितपरीक्षाः	10
योगः	20

अधोदर्शितमार्गेणउपस्थितेःमूल्याङ्कनंस्यात् -

90% तःअधिकम् - 5 अङ्काः

85% तः 89% यावत् - 4 अङ्काः

80% तः 84% यावत् - 3 अङ्काः

76% तः 79% यावत् - 2 अङ्काः

75% - 1 अङ्कः

दत्तकार्यम्संगोष्ठींवातत्तद्गुणाधारेणमूल्याङ्कनम्कुर्यात्।दत्तकार्यस्यघटनाविषये, सामग्रीविषये, प्रस्तुतिविषयेचमानकनिर्धारणंकृत्वासंबद्धशिक्षकःछात्रान्अवगमयेत्।दत्तकार्यस्यनिर्धारितेसमयेएवसमर्पणंस्यात्।सिद्धान्तकार्यक्रमे (Theory course) सत्रार्धान्तपरीक्षायाःमूल्याङ्कनस्ययाविधिःसैवविधिःआन्तरिकमूल्याङ्कनस्यलिखितपरीक्षामपिस्यात्।

8.3. सत्रार्धान्तमूल्याङ्कनम् (ESE) - (10.3.2017 तमेदिनाङ्केजातेविद्यापरिषदःउपवेशनेसंशोध्यसमायोजितः)

प्रत्येकंसत्रार्धेआन्तरिकैःपरीक्षकैःप्रश्नपत्राणिनिर्मायसिद्धान्तकार्यक्रमाणां (Theory courses) परीक्षाद्वारासत्रार्धान्तमूल्याङ्कनंस्यात्।सुस्पष्टंनिर्धारितयामूल्याङ्कनप्रणाल्याआन्तरिकैःपरीक्षकैरेवउत्तरपुस्तिकानांमूल्याङ्कनंकार्यम्।मूल्याङ्कनस्यप्रारम्भात्पूर्वमेवपरीक्षकसमित्याअन्तिमरूपेणमूल्याङ्कनप्रणालीनिर्धारणीया।परीक्षासमनन्तरमेवउत्तरपुस्तिकानांमूल्याङ्कनंतदपिकेद्रीकृतमूल्याङ्कनोपवेशनद्वाराकुर्यात्।प्रायोगिककार्यक्रमाणां (Practical courses) सत्रार्धान्तमूल्याङ्कनंपरीक्षकद्वयसमितिद्वारा (यत्रैकःबाह्यःस्यात्) कुर्यात्।सिद्धान्त-

प्रयोगपरीक्षयोरुभयोरपिहोरात्रयात्मकःकालःस्यात्।सत्रार्धान्तस्यअन्तिमपरीक्षानन्तरंविंशतेःदिनानामन्तरेएवपरीक्षापरिणामस्यप्रकाशनं प्रशस्तम्भवति।प्रत्येकंसत्रार्धान्तेगानस्यनृत्यस्यचकार्यक्रमयोःप्रयोग परीक्षास्यात्।

8.4 परियोजनायाःक्रियान्वयनस्यमूल्याङ्कनस्यचदिशानिर्देशान्विश्वविद्यालयःविस्तरेणप्रकाशयेत्।

9. प्रश्नानांस्वरूपम् (Pattern of Questions)

9.1 अर्जितंज्ञानम्आकलयितुम्, ज्ञानस्यसामान्यप्रयोगसामर्थ्यमवगन्तुम्, नूतनावस्थासुअर्जितंज्ञानंप्रयोक्तुम्, ज्ञानसंश्लेषणसामर्थ्यं (Ability to synthesise knowledge) परीक्षितुंचउपयुक्तान्प्रश्नान्निर्मीयात्।सर्वाण्यप्येतानिकौशलानिप्रकाशयितुम्उपयुक्ताःप्रश्नाःनिर्मिताइतिप्राश्निकानांअवश्यंनिश्चयःस्यात्।प्रश्नपत्रेणसहविस्तृतमूल्याङ्कनप्रणालीम्अपिप्राश्निकःसमर्पयेत्।

9.2 वस्तुनिष्ठाःलघूत्तरात्मकाः, लघुनिबन्धात्मकाःअथवासमस्यासमाधानात्मकाःएवंदीर्घनिबन्धात्मकाःचप्रश्नाःप्रश्नपत्रेयथोचितंसन्निवेशिताःस्युः।प्रत्येकंसत्रार्धेबाह्य(सिद्धान्त)परीक्षायाःप्रश्नानांस्वरूपम्अधोनिर्दिश्यते।

क्रमसंख्या	**प्रश्नानांस्वभावः**	**पृष्टानांप्रश्नानांसंख्या**	**उत्तरंदेयानांप्रश्नानांसंख्या**	**प्रतिप्रश्नम् अङ्काः**	**अङ्कानां योगः**
1	वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	10	10	1	10
2	**लघूत्तरप्रश्नाः**	12	8	2	16
3	लघुनिबन्धात्मकाः समस्यासमाधानात्मकाः	9	6	4	24
4	निबन्धात्मकाः	4	2	15	30
	योगः	35	26	--	80

प्रत्येकंसत्रार्धबाह्यपरीक्षायाः (प्रयोगपरीक्षासहितसिद्धान्तपरीक्षामात्रे) प्रश्नानांस्वरूपम्अधोनिर्दिश्यते -

क्रमसंख्या	**प्रश्नानांस्वभावः**	**पृष्टानांप्रश्नानांसंख्या**	**उत्तरंदेयानांप्रश्नानांसंख्या**	**प्रतिप्रश्नम् अङ्काः**	**अङ्कानां योगः**
1	वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	10	10	1	10
2	**लघूत्तरप्रश्नाः**	12	8	2	16

3	लघुनिबन्धात्मकाः समस्यासमाधानात्मकाः	9	6	4	24
4	निबन्धात्मकाः	4	2	15	30
	योगः	35	26	--	80

10. स्तरनिर्धारणप्रणाली - (Grading system)

आन्तरिकपरीक्षायांबाह्यपरीक्षायाञ्चग्रेडिङ्प्रणालीसप्तबन्दुस्तरे (Seven Point Scale) यद्वर्ततेतदधो- निर्दिश्यते-

अङ्काः	अक्षरग्रेड्(Letter grade)	क्रियानिष्पादम् (Performance)	स्तराकाः (Grade Point	स्तराङ्कश्रेणी (Grade point Range)
90 तःअधिकम्	A+	अत्युत्कृष्टम्Out Standing	10	9 तःअधिका
80 - 89.99	A	उत्कृष्टम् Excellent	9	8 तःअधिकापरं 9 तःतुल्यान्यूनता वा
70 - 79.99	B	अतिशोभनम्Very Good	8	7 तःअधिकापरं 8 तःन्यूना

				,तुल्यावा
60 - 69.99	C	शोभनम् Good	7	6 तःअधिकापरं 7 तःन्यूना ,तुल्यावा
50 - 59.99	D	सन्तोषजनकम् Satisfactory	6	5 तःअधिकापरं 6 तःन्यूना ,तुल्यावा
40 - 49.99	E	पर्याप्तम् Adequate	5	4 तःअधिकापरं 5 तःन्यूना ,तुल्यावा
40 तःन्यूनाः	F	पराजितम् Failed	4	4 अथवाततःन्यूना

1. मूलकार्यक्रमाःपूरककार्यक्रमाश्च (Core and complementary course)
2. सामान्यकार्यक्रमः (आङ्गलम्) (Common Course - English)
3. अतिरिक्तभाषा (Additional language)
4. मुक्तकार्यक्रमाः (Open Course)

अनुच्छेद(clause) संख्या 11.2 इत्यानुसारेणअङ्कएवंग्रेड्पत्रकम् (marks cum Grade card) प्रकाश्यते।

10.1 आन्तरिक-बाह्यसत्रार्धान्तपरीक्षयोपृथग्न्यूनतमाङ्कस्यव्यवस्थानास्ति।कार्यक्रमेविज

यार्थंसर्वेषुपाठ्यक्रमेषुन्यूनतया
(ई)ग्रेड्अपेक्षितोऽस्ति।यदिएकस्मिन्नपिपाठ्यक्रमे (Course) ‘एफ’ ग्रेड्एवतस्मैदीयते।निश्चितसमयाभ्यन्तरेतस्मिन्पाठ्यक्रमेतस्य ‘एफ’ ग्रेड्तःईग्रेड्मध्येअथवाअन्येषुग्रेड्स्थानेषुप्रोन्नतिर्भवति।ईग्रेड्अथवातदुपरितनग्रेड्छात्रायलभ्यतेचेदसौउपाधुग्रहणेउन्नतपठनार्थंचयोग्योभवति।

10.2 उपरिनिरूपितांप्रणालीमाधारीकृत्यैविविधानांघटकानाम्अधिमानम् (Weightage)
परिगणस्यैवसत्रार्धान्तप्रायोगिक्याम्परीक्षायामपिउत्तरपत्रस्यग्रेड्समाहरेत्।घटकाःयथा - प्रक्रिया, परीक्षणम्, परिगणना, दत्तमूल्यानांशुद्धता, परिणामप्रदर्शनम्सरेखाचित्राणिइत्येवमादयः।प्रत्येकंप्रायोगिक्याःपाठ्यक्रमेकार्यान्वयनप्रणाल्यां (Scheme and syllabus) चतत्तत्पाठ्यसमितयःतद्गतान्घटकान्तेषामधिमानञ्चनिरुच्यअन्तर्भावयेयुः।

10.3 सत्रार्धान्तमूल्याङ्कने (ESE) ययाप्रणाल्याआन्तरिकघटकान्समायोज्यग्रेड्निर्धार्यतेतामेवप्रणालींनिरन्तरमूल्याघङ्कन (Continuous Evaluation) विषयेऽपिस्वीकुर्यात्।तत्रआन्तरिकघटकाःयथा - उपस्थितिः, दत्तकार्याणि, संगोष्ठीः, लिखितपरीक्षाःच।

10.4 पाठ्यक्रमस्य (Course) एकस्यअङ्कानांसमेकनम् -

एकीकृतमूल्याङ्कनेन (integrated evaluation) लब्धानङ्कान्समाकलस्यपाठ्यक्रमस्याङ्कानांसमेकनम् (consolidation) क्रियते।खण्डिका
10इत्यस्मिन्प्रदर्शितयारीत्यासप्तबिन्दस्तरम्आधारीकृत्यपाठ्यक्रमस्यग्रेड्निश्चीयते।

10.5 सत्रार्धमूल्याङ्कनमाध्यस्य(SGPA) समेकनम्

एकस्मिन्सत्रार्धेछात्रेणस्वीकृतेषुपाठ्यक्रमेषु (कोर्स्) जातायांपरीक्षायांतस्मैउपलब्धस्यमूल्याङ्कनयोगस्य, तस्मिन्सत्रार्धेतेनछात्रेणस्वीकृतानांपाठ्यक्रमाणांसम्पूर्णमूल्याङ्कनयोगेनभागंकृत्वापाठ्यक्रमाणांसम्पूर्णमूल्याङ्कनयोगेनभागंकृत्वा SGPA उपलभ्यते।सत्रार्धस्यसफलसम्पूर्तेरनन्तरम्अधोनिर्दिष्टरूपेणतस्य SGPA निर्णीयते -

उदाहरणम् -

पत्रम् PAPER	अङ्काः MARKS	ग्रेड् GRADE	ग्रेड्विन्दु GP	क्रेडिट् C	क्रेडिट्बिन्दुः CREDIT POINT
I	52	डी- D	6	4	24
II	64	सी- C	7	4	28
III	74	डी- D	8	4	32
IV	42	ई- E	5	4	20
V	49	ई- E	5	4	20
योगः	281	----	31	20	124

SGPA= क्रेडिट्बिन्दुयोगः / क्रेडिट्योगः = 124/20 = 6.2 ग्रेड्

10.6 कार्यक्रमस्य सफलसम्पूर्तये छात्रः न्यूनातिन्यूनं 120 क्रेडिट् अर्जयेत्। SGPAअविगणस्य छात्रां अग्रिमे सत्रार्धे प्रवेष्टुं योग्योऽस्ति।

10.7. सञ्चितमूल्याङ्कनमाध्यस्य (CGPA) समेकनम् (Consolidation) दशमे खण्डे कथितानुसारेण सप्तबिन्दुमानके CGPA मूल्यानुसारेण छात्राय सम्पूर्ण कार्यक्रमस्य कृते सञिचिताक्षरग्रेड् प्रदीयेत।

10.8 न्यूनतम क्रेडिट् कृते ये पाठ्यक्रमाः निर्धारिताः सन्ति तेभ्योधिकं स्वीकृतानां पाठ्यक्रमाणां क्रेडिट् CGPA कृते न गणयेत्।

10.9 कस्यापि कार्यक्रमस्य सफलसम्पूर्तयेउपाधिलाभाय च छात्रः सर्वेषु पाठ्यक्रमेषु न्यूनातिन्यूनं ई ग्रेड् एवं न्यूनातिन्यूनं 5 ग्रेड् मूल्याङ्कान् च आर्जयेत्।

⁕ **टिप्पणी** - 16.11.2018 तमेदिनाङ्केसमायोजितेविद्यापरेषदःउपवेशनेदशमखण्डे (CLAUSE 10) निर्धारित - प्रकारेणपूर्वनियमान्संशोधयितुंनिर्णयःकृतः।

11. ग्रेड्एवम्अङ्कपत्रकम् (MARK CUM GRADE CARD)

11.1 प्रत्येकंसत्रार्धस्यसम्पूर्तौविश्वविद्यालयतन्मुद्राङ्कितम् 'ग्रेड्एवम्अङ्कपत्रकम्' अधोलिखिताभिःसूचनाभिःसहछात्रेभ्योदद्यात्।

- विश्वविद्यालयस्यनाम
- केन्द्रस्यनाम
- स्नातककार्यक्रमस्यशीर्षकम्
- सत्रार्धसंख्या
- छात्रस्यनामएवपञ्जनीयसंख्या

- सत्रार्धेपञ्जीकृतस्यप्रत्येकंपाठ्यक्रमस्यकूटसंख्या. शीर्षकम्क्रेडिट्योगश्च
- सत्रार्धेछात्रेणचितस्यप्रत्येकंपाठ्यक्रमस्यआन्तरिक - बाह्य - सत्रार्धान्त - मूल्याङ्कनस्यसमेकिताःअङ्काःग्रेड्, ग्रेड्बिन्दु (G), अक्षरग्रेड्एवंक्रेडिट्बिन्दुः (CP) च
- संस्थागतमाध्यम् (Institutional Average), निरन्तरमूल्याङ्कनस्य (CE) मानकविचलनम् (Standard derivation), विश्वविद्यालयमाध्यम् (University Average), प्रत्येकंपाठ्यक्रमस्य (course) सत्रार्धान्तपरीक्षायाःमानकविचलनम्च।
- क्रेडिट्योगःएवम्अङ्काः, सत्रार्धस्यक्रेडिट्बिन्दुयोगः (Total Credit Points) एवं SGPA .
- सत्रर्धेकोऽपिपरीक्षणपाठ्यक्रमः (Audited course) छात्रेणस्वीकृतश्चेदसौ।

11.2. अन्तिमसत्रार्धस्यान्तेप्रदीयमाने “ग्रेड्एवमङ्कपत्रके” (Mark Cum Grade Card) सम्पूर्णकार्यक्रमेस्वीकृतानाम्अवश्यमपेक्षितानामिवस्वेच्छयास्वीकृतानामनपेक्षितानामपिपाठ्यक्रमाणांसम्पूर्णःपरामर्शःस्यात्।कार्यक्रमस्यसञ्चितमूल्याङ्कनमाध्येन (CGPA) सहसामान्य-मूलपूरक-मुक्तपाठ्यक्रमाणांसञ्चितग्रेड्एवत्अतिरिक्तपाठ्यक्रमेभ्योअर्जितग्रेड्अपिपृथक्पृथक्रूपेण “ग्रेड्एवमङ्कपत्रे” प्रदर्शयेत्।

11.3. सत्रार्धान्तेदीयमानस्य "ग्रेड्एवमङ्कपत्रस्य" आदर्शरूपंप्रतिमानमेकमनुबन्धेदत्तमस्ति।

(10-03-2017 तमेदिनाङ्केसमायोजितेविद्यापरिषदःउपवेशनेसंशोध्यसमावेशितः)।

12. उत्तरपुस्तिकानांपुनर्मूल्याङ्कनंसूक्ष्मनिरीक्षणञ्च (Revaluation and scrutiny of Answer Scripts)

विश्वविद्यालयस्यस्नातककार्यक्रमेनियमानुसारेणआवेदितानांपुनर्मूल्याङ्कनप्रार्थनानामाधारेणैवपुनर्मुल्याङ्कनमनुप्रयोज्यंस्यात्।

12.1. सत्रार्धान्तपरीक्षाणामेवउत्तरपुस्तिकानांपुनर्मूल्याङ्कनंसूक्ष्मनिरिक्षणंवाअनुप्रयोज्यंभवति।आन्तरिकपरीक्षायां, निरन्तरमूल्याङ्कने, प्रयोगपरीक्षायां, दत्तकार्येषु, परियोजनासु, सङ्गोष्ठीषुवापुनमूल्याङ्कनस्यसूक्ष्मनिरीक्षणस्यवाव्यवस्थानास्ति।

12.2. पुनर्मूल्याङ्कनायआवेदनम्

(ए). अपेक्षितशुल्केनसहनिर्धारितेआवेदनप्रारूपेइच्छुकःछात्रःउत्तरपुस्तिकानांपुनर्मूल्याङ्कनायसूक्ष्मनिरीक्षणायवाप्राथनापत्रंसमर्पयेत्।

(बी). विभागाध्यक्षैःकेन्द्रनिदेशकैर्वाअङ्कतालिकायाःग्रेड्पत्रस्यवाप्राप्तेःपञ्चदशदिनानामभ्यन्तरेउपकुलपतेःकार्यालयेप्रार्थनापत्रंस्वीक्रियेत।

(सी).

पुनर्मूल्याङ्कनार्थंप्रार्थनापत्रेणसहग्रेड्पत्रस्यअङ्कतालिकायाःवाप्रतिलिपिः अथवाप्रवेशपत्रस्यप्रतिलिपिर्वास्यात्।

(डी).

तदर्थंनिर्धारितात्दिनाङ्कात्परम्अथवाअपेक्षितैपमाणपत्रैःरहितंवाप्रार्थनापत्रं सद्यएवनिरस्येत

12.3 समयसीमा (Time limit)

(ए) प्रार्थनापत्रस्वीकृतेरन्तिमदिनात् 60 दिनानामन्तःपुनर्मूल्याङ्कनपरिणामंवितिर्णयेत्।

(बी) तृतीयवारमपिमूल्याङ्कनमपेक्षितञ्चेत्अतिरिक्तानिदशदिनानिअपि परिणामप्रकाशनार्थंस्वीकुर्यात्।

(सी) सूक्ष्मनिरीक्ष्णन्तुप्रार्थनापत्रस्वीकृतेरन्तिमदिनात् 30 दिनानामन्तःसंपूर्यःपरिणामंप्रकाशयेत्।

12.4 पुनर्मुल्याङ्कनप्रक्रिया (Process of Revaluation)

(ए)

पुनर्मुल्याङ्कनायिआगतानिउत्तरपत्राणिप्रथमंसंबद्धविभावेननिरीक्ष्य प्रथमपरीक्षकेनआदौदत्तान्अङ्कान्ग्रेड्वाततःसम्माज्र्यपुनर्मुल्याङ्कनार्थंतदुत्तरपत्रंद्वितीयपरीक्षकायदद्यात्।

(बी) पुनर्मूल्याङ्कनायउत्तरपुस्तकंप्रथमपरीक्षकादन्यस्मैदद्यात्।

(सी)

द्वितीयपरीक्षकेणदत्तान्अङ्कान्ग्रेड्बिन्दुन्वाउत्तरपुस्तकादन्यत्रपृथक्पत्रेलिखेत्।अङ्कान्लिखितुंपृथक्पत्राणिदद्यात्।

(डी)

प्रारम्भिकमूल्याङ्कनप्रणालीमनुसृत्यैवपुनर्मूल्याङ्कनमपिविधीयेत।पुनर्मूल्याङ्कनपरीक्षकेभ्योऽपिमूल्याङ्कनबिन्दवः, मुख्यपरीक्षकायनिर्देशाःचेतियेऽपिमूल्याङ्कननियमाःसन्तितेसर्वेऽपि पुनमूल्याङ्कनपरीक्षकेभ्योऽपिदेयाः।

12.5 सूक्ष्मनिरीक्षणार्थंपाप्तानिउत्तरपुस्तकानिसम्बद्धविभागएवप्रथमतयासूक्ष्मरूपेणनिरीक्षयेत्।ततःपरंसम्बद्धछात्रंतद्दर्शयित्वाउत्तरपुस्तकंसर्वेऽपिप्रश्नाः मूल्याङ्किताइति, तदर्थमङ्काग्रेड्वादत्ताइति ,तेचअङ्काग्रेड्वाउत्तरपुस्तिकायांमुखपत्रेगणनार्थंतस्मैअवसरंदद्यात्।प्रश्नपत्रेविहितानांविकल्पानामाधारेणअङ्कानांग्रेड्बिन्दुनामपिदत्तःयोगःवास्तवोवेतिपरिशोधनार्थमपिछात्रायअवसरंदद्यात्।

12.6 ग्रेड्बिन्दुनाम्अङ्कानांवापरिवर्तनम्, पुनर्मूल्याङ्कनानन्तरंपरिणामस्यअन्तिमनिर्णयश्च।

(ए)

प्रथममूल्याङ्कनेनछात्राययावन्तअङ्काःग्रेड्बिन्दुवोवालब्धाःपुनर्मूल्याङ्कनसमयेतावतऋतावतोन्यूनान्वाअङ्काःग्रेड्बिन्दवोवालब्धाश्चेत्प्रथममूल्याङ्कनेलब्धएवतथैवस्थास्यन्ति।

(बी)

पुनर्मूल्याङ्कनेलब्धाःग्रेड्/अङ्काःयदिसत्रार्धान्तपरीक्षायांलब्धेभ्यःग्रेड्/अङ्केभ्यःएकग्रेड्बिन्दुपर्यन्तम्/ 25% अङ्कपर्यन्तमेवअधिकाश्चेत्पुनर्मूल्याङ्कनेलब्धाःग्रेड्/अङ्काःएवतिष्ठेयुः।

(सी) पुनर्मूल्याङ्कनानन्तरंलब्धानामङ्कानांग्रेड्बिन्दूनांवा 25% अङ्केभ्यःअधिकतया 375% अङ्कपर्यन्तम्एवंग्रेड्बिन्दुनां 1 तः 1.5

ग्रेड्मध्येचसत्रार्धान्तपरीक्षायांलब्धेभ्यःअङ्केभ्यःबिन्दोर्वाअन्तरमस्तिचे त्द्वितीयवारंपुनर्मूल्याङ्कनंग्रेड्बिन्दूनांवामाध्यम(Average) एवछात्रायदद्यात्।

(डी) पुनर्मूल्याङ्कनेलब्धाःअङ्काः 37.5%तःअधिकाःएवंग्रेड्बिन्दवः 15 तःअधिकाःचेत्ताम्उत्तरपुस्तिकांउपकुलपतिनानियुक्तयाअङ्कद्वयात्मिकया मूल्याङ्कनसमित्यामूल्याङ्कयेत्।मूल्याङ्कनसमित्याअनयाप्रदत्ताःअङ्काः/ ग्रेड्बिन्दुवअन्तिमाःस्युः।

12.7 सूक्ष्मनिरीक्षणानन्तरंपरिणामस्यान्तिमःनिर्णयःसूक्ष्मनिरीक्षणानन्तरंपरिणामस्यान्तिमःनिर्णयःसूक्ष्मनिरीक्षणानन्तरंअङ्केषु / ग्रेड्बिन्दुषुभेदोऽस्तिचेदन्तिमएवतिष्ठेत्।

12.8 सामान्यम्(General)

(ए) उपकुलपतिःवर्तमानपरीक्षकसमितेःसदस्यमेवपुनर्मूल्याङ्कनपरीक्षकत्वेन नियोजयेत्।

(बी) प्रारम्भिकमूल्यनिर्णयपरिणामस्यनिश्चयेतदर्थंनियुक्तायाःसमितयाःअनुशंसाएवपुनर्मूल्यनिर्णयपरिणामविषयेऽपिअनुप्रयोज्योभवेत्।

(सी)

पुनर्मूल्यनिर्णयस्यसूक्ष्मनिरीक्षणस्यवापरिणाममम्एकसप्ताहाभ्यन्तरेछात्रंसं सूचयेत्।पुनर्मूल्यानिर्णये/ सूक्ष्मनिरीक्षणेवाअङ्कानाम्/ ग्रेड्इत्यस्यवाअन्तरमस्तिचेत्मूलंग्रेड् / अङ्कपत्रम्छात्रात्प्रतिगृह्णीयात्।

(डी)

अङ्का/ग्रेड्परिवर्तनेनसहितंनूतनंअङ्का/ग्रेड्पत्रंसम्बद्धछात्रायदद्यात्।

(इ)पाठ्यक्रमविशेषेपुनर्मूल्याङ्कनार्थमागतानिप्रार्थनापत्राणिसमाहृत्यसर्वेषां पुनर्मूल्याङ्कनम्सहैवकुर्यात्।पृथग्वासद्यवापुनर्मूल्याङ्कनायप्रार्थनांकथमपिनगणयेत्।

टिप्पणी - 16.11.2018 तमेदिनाङ्केआयोजितेविद्यापरिषदः 48 तमेउपवेशनेवर्तमानस्यअनुच्छेदः12 इत्यत्रपुनर्मूल्याङ्कनसम्बद्धान्भागान्परिकर्तुं (विनियमाः 2015 इत्यत्रविद्यमानान्) विषयसंख्या 4 इत्यनेननिर्णीतःसंशोधितश्च।

13. परिवेदनापरिहारप्रक्रिया(Grievance Redressal mechanism)

विभागस्तरे,केन्द्रस्तरे, विश्वविद्यालयस्तरेच, निरन्तरमूल्याङ्कनविषयान्परिवादान् (Complaints) परिहर्तुंसमितयःभविष्यन्ति।विभागस्तरसमितौविभागाध्यक्षः, विभागसमायोजकःसम्बद्धाध्यापकश्चभविष्यन्ति।प्रादेशिककेन्द्रसमितौकेन्द्रनिदेशकः, विभागानांप्रभारिणः, केन्द्रसमायोजकश्च (canter coordinator) चभविष्यन्ति।विश्वविद्यालयस्तरेउपकुलपतिः, पाठ्यक्रमसमितीनाम्अध्यक्षाः,

परीक्षायाःप्रभारीप्रबन्धनसमितेःसदस्यःचभविष्यन्ति।विभागसमितेःविभागाध्यक्षः, केन्द्रसमितेःकेन्द्रनिदेशकः, विश्वविद्यालयसमितेःउपकुलपतिश्चअध्यक्षाःभविष्यन्ति।निरन्तरमूल्याङ्कनविषये जातानां परिवादानां प्रारम्भिकम् अधिकारक्षेत्रं विभागसमितिः स्यात्। विभागसमितेः निर्णयं विरुध्य केन्द्रस्तरसमितौ पुनर्विचारप्रार्थना (appeal) भविष्यति। केन्द्रस्तरसमितेः निर्णयं विरुध्य पुनर्विचारप्रार्थना विश्वविद्यालयसमितौ भविष्यति। निरन्तरमूल्यांकनस्य परिणामघोषणाय सप्ताहद्वयाभ्यन्तरे परिवादान् सम्बद्धसमितौ समर्पयेत्। विभागस्तरसमितेः निर्णयात् सप्ताहद्वयाभ्यन्तरे केन्द्रसमितौ पुनर्विचारप्रार्थनां समर्पयेत्। सप्ताहद्वयाभ्यन्तरे केन्द्रसमितेः निर्णयः स्यात्। केन्द्रस्तरसमितेः निर्णयं विरुध्य एकमासाभ्यन्तरे विश्वविद्यालयस्तरसमितौ पुनर्विचारप्रार्थनां समर्पयेत्। मासद्वयाभ्यन्तरे विश्वविद्यालयसमितेः निर्णयं प्रकाशयेत्। प्रतिसङ्कायम्उपसमितयःभवन्तु।विभागस्तरेप्रतिमासम्, केन्द्रस्तरेमासत्रयेएकवारम्, विश्वविद्यालयस्तरेसत्रार्धेएकवारमितिसमितीनांसमीक्षास्यात्।केन्द्रस्तरसमितेःसमीक्षार्थंविभागस्तरप्रतिवेदनम्, विश्वविद्यालयसमितेःसमीक्षार्थंकेन्द्रस्तरप्रतिवेदनञ्चसमर्पयेत्।उन्नतसमितेःसमीक्षाप्रतिवेदनानिक्रियान्वयनार्थम्अधःसमितीःप्रतिप्रेषयेत्।

14. निरीक्षणतन्त्रम् अथवा अवलोकन तन्त्रम् (Monitoring system)

विभागस्तरे, केन्द्रस्तरे, विश्वविद्यालयस्तरै च पुनर्गठितस्य पाठ्यक्रमस्य यथोचितं कार्यान्वयनार्थं समितयः स्युः। विभागसमितिः विभागस्य पाठ्यक्रमक्रियान्वयनस्य, केन्द्रसमितिः केन्द्रस्य पाठ्यक्रमक्रियान्वयनस्य च कार्यम् अवलोकयेत्। विश्वविद्यालये एतदर्थं निर्मिते समितौ अध्यक्षात्वेन उपकुलपतिः सदस्यरूपेण पाठ्यक्रमसमितेरध्यक्षाः सङ्कायप्रमुखाश्च स्युः।

15. तात्कालिकीव्यवस्था (Transitory Provision)सत्स्वपिएतेषुविनियमेषु, एतेषांविनियमानांकार्यान्वयनात्प्रभृतित्रीणिवर्षाणियावत्समुचितेनपरिष्कारेणसहकस्मिन्ननपिकार्यक्रमे (Programme) अनुप्रयोगार्थम्आदेष्टुंकुलपतेरधिकारस्यात्।

16. पूर्वविनियमानांनिष्प्रभावीकरणम् (Repeal)वर्तमानेप्रभाविनःविनियमाःविश्वविद्यालयेनप्रदीयमानानांकार्यक्रमाणांकृतेअनुप्रयोज्याअपिनूतनैःविनियमैःसहअसङ्गताइतितिरस्क्रियन्ते।सी-बी-सी-एस्-एस्सम्बन्धेग्रेड्सम्बन्धेचअनयोःपुरातन-नूतनविनियमयोःपरस्परंविरोधःअस्तिचेत्नूतनाःविनियमाःएवप्रभाविनःस्युः।

उपर्युक्तानुच्छेदः 2015-2016 शैक्षणिकवर्षात्पूर्वंप्रविष्टानांकृतेनैवानुप्रयोजयेत्।

हस्ताक्षरितम्

डॉ. मणिमोहनन्

कुलसचिवकार्यवाहीआचार्यः